

ב"ה

מלאכת לש / מגבל

כללי מלאכת לש

- אסור מן התורה ללוש 'לגבל', היינו לערב משקה עם מוצקים באופן שע"י כך הכל נעשה לעיסה אחת.
- האיסור הוא בין במים בין בשאר משקים כגון חומץ. ואף ע"י דבש יש איסור של מגבל וזה"ה בכל חומר המדבק כגון שומן אווז.
- גיבול בחומר דביק שאיננו נוזלי – נסתפקו הפוסקים בזה.
- גם בלחות הפרי עצמו אסור לגבל.
- אגלי טל חוקר מהו שורש מלאכת לישה: א. דלישה ענינה דיבוק חלקים/פרורים זל"ז.
- ב. דלישה ענינה עירוב מוצק ונוזל 'כי ענין הלישה הוא ההרכבה שנעשה מהקמח ומים'.

כללי מלאכת לש

◦ גודל החלקים –

◦ י"א שכל איסור 'לש' 'מגבל' הם דווקא במקבץ 'פירורים' - היינו שמחמת דקותם הם מתערבים זה עם זה ע"י המקשה - אך לא בדברים גדולים שאינם נדבקים זל"ז.

◦ אך למעשה גודל החלקים לא משנה אלא התוצאה משנה דכל קיבוץ חלקים שנעשים לדבר אחד אסור.

◦ דעת כמה פוסקים חשובים שאף ב' חומרים צמיגים או נוזליים אסור לערבבם זה בזה, כגון גבינה עם דבש. וכן כל ערבוב היוצר מציאות של דבר שלישי. ואין לעשות זאת אלא בדרך של בלילה רכה בשינוי – כפי שיתבאר.

כללי מלאכת לש – אינו בר גיבול/בר גיבול

◦ גדר בר גיבול / אינו בר גיבול:

◦ 'שהן מתערבין וניתלים זה בזה'

◦ 'והנה לכל אלה השיטות נראה דמידי דבר גיבול נקרא דבר המתדבק ונעשה גוש אחד ומה שאינו מתדבק ונעשה גוש אחד נקרא לאו בר גיבול'

◦ הריטב"א - כל שרגילים לגבול ה"ה בר גיבול

◦ נחלקו הפוסקים האם יש איסור של מגבל בדברים שאינם 'בר גיבול', ולדעה המקילה דברים שאינם בר גיבול מותר לגבל מהם כמות מועטה [היינו מה שבא לאכול כעת באותה סעודה], או שיערבב בשינוי.

◦ למעשה יש להחמיר שאף בדברים שאינם בני גיבול, כמורסן וכיו"ב יש 'גיבול' מן התורה.

כללי מלאכת לש – אינו בר גיבול/בר גיבול

- יש פוסקים הסוברים כי באם יש צורך גדול לעשות זאת בשבת ניתן להקל בדברים שאינם ברי גיבול, כדעה המקלה.
- היינו לעשות בשינוי מעט מעט או עירבוב בשינוי
- אך למעשה ע"פ דברי אדה"ז נראה שאין לסמוך על דבריהם אא"כ מדובר לצורך כגון עבור קטן שאין לו מה לאכול וכיו"ב.
- לפיכך כל דיבוק וגיבוש של חלקים שונים ע"י נוזל [וכיו"ב] ה"ז בכלל מגבל, ויש בזה איסור של 'לש', אא"כ עושה זאת בהיתר של 'בלילה רכה' או באופנים דלהלן.

כללי מלאכת לש – בלילה רכה / עבה

- 'בלילה רכה' – אסורה רק מד"ס 'והתירו לצורך שבת ע"י שינוי' כפי שיתב'
- 'בלילה עבה' – אסורה מן התורה ולכן אף בשינוי אסור.
- גדר בליה רכה –
- הקצה"ש כתב שכל שעושה רך יותר מהרגיל הוי בלילה רכה,
- יש המצריכים בלילה רכה ממש.
- באם זה נוזלי ממש אי"ז כלל בגדרי מלאכת לש

כללי מלאכת לש – בלילה רכה / עבה

- אסור לעשות בלילה רכה בדבר שהינו בר גיבול.
- אך במה שאינו בר גיבול מותר ללא חשש לעשות בלילה רכה בשינוי.
- והנה למעשה הנה אדה"ז כן סתם כפשטות לשון הרמב"ם והשו"ע כמו"כ לא הכריע במח' רבי וריכר"י והקצה"ש קל בדה"ש א' ונקטינן לחומרא ככל הדעות', ועפ"ז היה לנו להחמיר בלילה רכה בבר גיבול.
- בדברים שאינם בר גיבול באם המשקין הוכנסו למוצק וחדרו בכולו מעש"ק מותר לערבם בלילה עבה בשינוי בשבת, היינו או מעט מעט או שינוי בצורת העירבוב

כללי מלאכת לש – בלילה רכה / עבה

◦ גדר שינוי –

- א. שינוי סדר הפעולות – באם רגיל ליתן את המקשה קודם יתן את המוצק קודם ואם להיפך להיפך [שכא, טז] – באינו ידוע מהי הרגילות יש ליתן את המאכל ואזי את המשקה
- ב. שינוי אופן העירבוב – שינוי בכלי בו מערבים היינו שאם רגיל לערבב ביד יערבב במקל, ואם היה רגיל לערבב בכף יערבב בסכין וכיוב, כמו כן לא יערבב כדרכו בתנועה סיבובית אלא יעשה תנועות של תשי וערב, או כשמערבב באמצעות הכלי עצמו הוי שינוי [שכד, ג].
- וצריך את ב' השינויים.
- יש להקפיד לשפוך את כל המשקה בב' אחת, כדי שלא תווצר בלילה קשה/עבה

כללי מלאכת לש – בלילה רכה / עבה

◦ גדר שינוי –

- א. שינוי סדר הפעולות – באם רגיל ליתן את המקשה קודם יתן את המוצק קודם ואם להיפך להיפך [שכא, טז] – באינו ידוע מהי הרגילות יש ליתן את המאכל ואזי את המשקה
- ב. שינוי אופן העירבוב – שינוי בכלי בו מערבים היינו שאם רגיל לערבב ביד יערבב במקל, ואם היה רגיל לערבב בכף יערבב בסכין וכיוב, כמו כן לא יערבב כדרכו בתנועה סיבובית אלא יעשה תנועות של תשי וערב, או כשמערבב באמצעות הכלי עצמו הוי שינוי [שכד, ג].
- וצריך את ב' השינויים.
- יש להקפיד לשפוך את כל המשקה בב' אחת, כדי שלא תווצר בלילה קשה/עבה

כללי מלאכת לש – אופני שאין חשש

- כאשר נתינת הנוזל איננה מדבקת את החלקים השונים, אין בזה איסור
 - קלישות המשקה
 - גודל החלקים
 - ריבוי הנוזל עד שהחלקים שוחים בתוכו.
- באינו בר גיבול - יש מי שסבור שכל דבר שמטבעו הוא כגוש אחד, כשום כתוש, בננות וכיו"ב - אין איסור להוסיף לתוכו משקין בשבת.
- באינו בר גיבול - יש הסבורים שבדבר שאין חשיבות ללישתו כיון שהוא טוב וראוי לשימוש גם בלא שמערבב בו את המשקה אין איסור.
- וראוי לא לסמוך על ב' קולות אלו.

מלאכת לש – דוגמאות מעשיות

- אבוקדו שהתפורר אין לדבק את חלקיו אף לא ע"י הנוזל שלו עצמו.
- אבקות נמסות כשוקו וכיו"ב אין בהם איסור של לש.

- אורז שנתבשל מעש"ק והפך לעיסה אחת מותר לערבבו עם גבינה,
- באם גרגרי האורז עומד כל אחד בפנ"ע אין לערבם עם גבינה וכיו"ב.

- ביצים אין לטורפם בחוזקה, ולכן אין להקציף ביצים בשבת.
- ביצים קשות אין לערבם בשבת עם בצל וכיו"ב וליצור מעין 'עיסה', מי שמנהג אבותיו להכין מאכל זה בשבת לימדו הפוסקים זכות באם יעשו מעט מעט בשינוי.

מלאכת לש – דוגמאות מעשיות

- בונה באם היא מפוררת אין ליתנה לתוך יוגורט גבינה וכיו"ב, אא"כ עושה זאת בלילה רכה בשינוי כמבואר לעיל.
- כמו כן אין לערבב בבנה עצמה דברים נוספים [אפי' בלא יוגורט] כי נילושים בנוזל של הבונה. אך כשעושה בלילה רכה בשינוי מותר להוסיף עוד דברים, כל שהם דברים שאינם 'בר גיבול'.
- ג'לי נכון שלא להכין ג'לי בשבת.
- [-דשמא יש בזה משום לש שאף שבתחילה זה נוזל אח"כ מתקשבה, ושמא יש בזה איסור מוליד.]

מלאכת לש – דוגמאות מעשיות

- גבינה מותר לתת מעט תבלין בגבינה, אך אין ליתן כמות גדולה שיש לה חשיבות בפני עצמה.
- גבינה עם דבש – יש להמנע – אא"כ עושה בלילה רכה בשינו.
- גרבר הינו כדבר שכבר התגבל מעש"ק ולכן מותר להוסיף לו עוד נוזלים. אך אין לערב בו מוצקים אא"כ הם בכמות קטנה שאינם נדבקים זל"ז. כמו"כ אין לערבבו בגבינה וכיו"ב מדברים הסמיכים.
- גרנולה אסור לערבב עם דבש גרונה וכיו"ב, אך יכול לערב עם יוגורט באם יעשה בלילה רכה בשינוי, ליתנה לתוך חלב מותר שהרי לא נוצרת כל עיסה.

מלאכת לש – דוגמאות מעשיות

◦ דבש / חמאת בוטנים – נכון להמנע מלהכניס דברים לתוך דבש אא"כ הינם גדולים ולא מתדבקים.

◦ באם נותן את הדבש כטיבול באופן שהדבש נמרח על החלקים ולא מדביקם מותר.

◦ דגני בוקר [כקורנפלקס] מותר ליתנם לחלב, אך אסור לשרות דגני בוקר בחלב מתוך כוונה שיתרככו וייעשו עיסה אחת, ולכן כשאוכל דגני בוקר עם חלב, יש להזהר לאוכלם בזריזות כיון שאחר זמן מסויים הדגנים נהפכים לעיסה אחת.

מלאכת לש – דוגמאות מעשיות

- טחינה – אין להכין טחינה בשבת, אא"כ נותן את המים בצורה כזו שלא יתהוו גושים [כמעט בלית אפשרי] דאז מותר באם זה נוזלי לגמרי.
- בשעת הדחק גדול יכול להכין כמות קטנה באופן שיתן את המים מבלי לערב תוך כדי ואח"כ יערבב בשינו.
- טחינה שהוכנה מבעוד יום מותר לדללה בשבת.
- חילבה – אסור להכינו בשבת.

מלאכת לש – דוגמאות מעשיות

- טונה עם מיונוז ניתן לעשות באם כמות המיונוז הנה פחותה כך שאין חלקקי הטונה נדבקים זל"ז לגוש אחד.
- כמו כן ניתן לעשות בלילה רכה, היינו שיעשהו נוזלי יותר מהרגיל בימי החול, ויעשה זאת בשינוי.
[דטונה איננה בר גיבול]
- כרוב עם מיונוז וכיו"ב אין לערבב בשבת, אא"כ כמות המיונוז הנה פחותה כך שאין חלקקי הכרוב נדבקים זל"ז לגוש אחד.
- במקום הצורף יש מקום להתיר לעשות כמות קטנה הנצרכת לאותה סעודה, בשינוי, סדר הפעולות היינו ליתן המיונוז ואח"כ המוצקים וכן לערבב בשינוי -
○ [שיש שכתבו שבמיונוז אין איסור בעצם נתינתו אף למחמיר כיון שאיננו מתפשט ולכן במיונוז לכו"ע יש היתר של שינוי אף בבלילה עבה.
עוד יש לצרף להיתר את שיטת השבה"ל לעניין שום ושחלים שמביא הצ"צ.]

מלאכת לש – דוגמאות מעשיות

○ חסה מותר לטבלה בשבת, באם מערב עוד מוצקים בסלט חסה הדבר מורת רק אם הם אינם מתגבלים לעסה.

○ סלט תפו"א - אין לערבב סלט תפ"א עם מיונז, אא"כ מדובר בחתיכות גדולות שאינם הופכים לעיסה אחת או שכמות המיונז/שמן קטנה שרק מטבלת ולא מדבקת.
○ בשינוי בשעת הצורך.

○ פירה אין להכין פירה מאבקה בשבת. אף באם אין בזה חשש בישול.

○ פירה מותר ליתן עליו רוטב בשבת, [רק יש להזהר בדיני בישול].